„Kanadai Magyar Ujság"
egyesülve a
"KANADAI MAGYAR HIRLAPPAL"
Kanada és az Angol Birodalom legelterjedtebb, ezeréll magyar hetilapja, amely mindenkor önzetlenül védi meg az idegenben szakadt magyarság érdekeit és a kanadai polgárokat megillető jogokat igyekszik biztosítani minden honfitársunk számára.
Előfizetési díj: Egy évre $3.00
Az Óhazába és Európa egy évre $4.00
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
375 Hargrave St.
WINNIPEG, Man.

Kelet- és Nyugat Kanadai Magyar Ujság

CANADIAN HUNGARIAN NEWS

BRANTFORD
BRIDGEBURG
CALEDONIA
CHIPPAWA
CROWLAND
FORD CITY
FORT ERIE
FORT WILLIAM
GALT
GUELPH
HAMILTON
KITCHENER
MONTREAL
New WATERFORD
NIAGARA FALLS
OSHAWA
OTTAWA
PORT COLBORNE
PORT ROBINSON
QUEBEC
ST. CATHARINES
SPRING HILLS
SUDBURY
SYDNEY
TORONTO
WELLAND
WINDSOR

ALDINA
BEKEVAR
CANA
CALGARY
COALHURST
EDMONTON
ESTEVAN
HALMOK
KAPOSVÁR
LETHBRIDGE
NORBURY
OTTHON
PLUNKETT
RAYMOND
REGINA
SASKATOON
SAXONHILL
SOKHALOM
SZT. LASZLO
SZEKELYFOLD
SUMAS
TABER
VANCOUVER
WAKAW
WEYBURN
WOODWOOD
YORKTON

„Canadian Hungarian News"
Combined with the
"CANADIAN HUNGARIAN JOURNAL"
An Independent Weekly Published in the Magyar Language, Circulating in all the Provinces of the Dominion of Canada and largest of all Hungarian Papers within the entire British Empire
Editorial Offices and Printing Plant
375 Hargrave St.,
WINNIPEG, Man.
Yearly Subscription $3.00,
to Foreign Countries $4.00

VOL. VII EVFOLYAM — 375 HARGRAVE ST. WINNIPEG, MANITOBA, 1930. SZEPTEMBER 4. CSÜTÖRTÖK — No. 36 SZAM

BESZÉLJÜNK!

BY H. L MacPHERSON

Associate Editor, The Border Cities Star, Windsor, Ont.

Students, who grapple with French, German, Latin, and other courses on the curricula of high schools and universities should rise and demand that Hungarian be substituted for one of them. It lacks many of the entangling features found in those other languages. Who has not become confused over the French "le" and "la"? — the thrice-accursed "us, "a", and "um" Latin endings? — and the infinitely more bewildering forms of the German "der," die," etc?.

In Hungarian, these pitfalls do not exist, as the language has no gender. The pronoun "o" may, according to circumstances, mean 'she' or "he", and the definite article has no variations. As the writer's knowledge of Hungarian is limited to one word. "goulash" — which probably isn't correct — Prof. William Pröhle D.D., dean of the Hungarian Lutheran Theological Seminary of Budapest, will have to be the authority for this article.

"In its grammatical structure," writes Prof. Pröhle, "Hungarian, together with its sister languages, shows a striking tendecy to avoid changes in the phonetic composition of the roots of words; and even if there accur such changes, they never indicate a change of meaning or syntactic use. In English we have, for instance; mouse, plural—mice; goose plural—geese; I find ,I found; I speak I spoke; etc., where the change of the vowel sound of the root involves a change of meaning or application. In Hungarian, suffixes are used to express all those functions which in Aryan or Semitic languages are made apparent by inflection or declension: találni (to find), találunk (we find), találtunk (we found) találjunk (let us find), beszélni (to speak, beszélünk (we speak), beszéltünk (we spoke) and beszéljünk (let us speak)

In Hungarian, every word that serves to define another word invariably precedes it. Thus, the adjective precedes the noun, the adverb the verb, the genitive the word which governs it, and so on.

"Of course," adds Prof. Pröhle, "the general rule of the order of words is carefully observed in the structure of phrases. So a quadifying adjective always precedes the word which it qualifies: szép virág (beautiful flower). In the same way, in Hungarian the family name invariably precedes the Christian name, the family name being looked upon as a qualifying word. So: Kossuth Lajos, Kossuth being the family name, and Lajos the Hungarian form of the Christian name, Louis. According to this form, an hotel register in Hungary would read like a telephone directory.

"Whenever the question arises whether a language sounds well or not," Prof. Pröhle states, "personal or racial sympathies play a great role in human judgment; but, nevertheless, there are certain positive phenomena by which the superiority or inferiority of the phonetical structure of a certain language may be impartially determined.

"So, for instance, the celebrated Frithiof Saga of Tegner has been translated into nearly every language of the continent; but in the English, French, German and Russian translations the 24 different meters found in the original had to be reduced to the small number of five or even less, the languages mentioned being absolutely unsuitable to reproduce classical meters, while the Hungarian translation by Vilmos György not only does justice to the highest requirements of the art of versification, but, as regards classical versification, is undoubtedly superior even to the Swedish original.

"None of the languages I know can stand comparison with Hungarian in this respect; and it is a fact that the different classical meters used by Hungarian poets like Berzsenyi and Vörösmarty are in many respects more exact and irreproachable than those of the Odes of Horace, or the epic compositions of Homer and Virgil."

Another striking feature of Hungarian, Prof. Pröhle points out, is the solidity of its phonetic structure. In comparison with English and other languages, the changes in Hungarian during the past seven centuries are of no importance.

In the 530 years from Chaucer to the present day, the English language has undergone a radical change; the Hungarian, however, has gone through this period practically unaltered.

As a result of this there are no such dialects in Hungarian as are found in English or other languages. Hence the language of the most cultured classes in Hungary shows no essential difference from the language spoken by the lower classes of that country.

A Hungarian peasant, shepherd, or fisherman, it is claimed, does not need to go school to learn words and phrases unknown to him or to his parents in order to understand the outstanding masterpieces of the classical literature of his country. If this condition existed in the English-speaking world, no one would have paid any attention to Gene Tunny when he went Shakespeare.

"From the point of view of a foreigner," Prof. Pröhle contends, "Hungarian may be hard to study: but in reality it is a pleasure to every body who delights in penetrating the deep mysteries of human speech and in becoming acquainted, through the study of language, with the national genius of a people.

"Hungarian language, Hungarian popular song, Hungarian classic literature are the brightest mirror of the genius of this remarkable nation, the cradle of which, in some remote period, must have been somewhere in Central Asia, and which rose to perfect manhood in the very centre of the European continent."

Gyerekbénulás Keleten

Ontarió tartománynak különösen Oshawa és Lindsay város salban aggasztó méreteket öltött az angolul "Infantile paralysis" néven ismert gyerekbénulás, amelynek gyógyszerét még nem sikerült a leggondosabb kutatás ellenére sem megtalálni. Oshawában nem kevesebb, mint 19 gyermek esett áldozatul, Lindsayben pedig a megbetegedések száma meghaladja az ötvenet. A hatóságok eltiltották a gyermekeknek a vasárnapi iskolákba és mozgóképszinházakba való járását és minden rendelkezésre álló eszközzel igyekeznek meggátolni a rettenetes betegség terjedését.

A FARMEREK SEGITSÉGÉRE SIET SASKATCHEWAN

Regina városában már napok óta folynak tárgyalások a pénz- és földhitelintézetek, valamint a kormány és a gazdák kiküldöttei között, különösen a szárazság által sujtott vidékek farmertársadalmának felsegitése céljából. Amellett, hogy az állatállományt ingyen a helyszinre szállitott takarmánnyal kivánják megmenteni, elhatározták, hogy megkeresik az illetékeseket, hogy farmerek adóssá gainak kiegyenlitését mindaddig ne szorgalmazzák, mig a viszonyok meg nem javulnak.

MEGGYILKOLTA A SZULEIT EGY FARMER

Edmonton, Alta. közelében borzalmas kegyetlenséggel irtotta ki családját egy negyven esztendős farmer. Amikor a vagyon felosztásán nem tudott megegyezni 80 éves apjával, a francia származásu Jean Pechinet vadászfegyverrel agyonlőtte öreg szüleit, majd pedig maga ellen forditotta a fegyvert, ugy hogy a golyó valósággal leszakitotta fejét. A nagy értékü gazdaság és a nyolc szobás szép ház most teljesen gazdátlanul maradt a meggondolatlan farmer visszataszitó cselekedete következtében.

KOMÁROM

IRTA: Hegyaljai KISS GÉZA

Híres hajdani mesevárosa
A trianoni gyászhatáron,
Magyar bánat és szlovák örröm,
Széttépett álom: Rév-Komárom!

Olyan vagy, mint a költő álma,
Szines, káprázó, csillanásos
Bölcsője lettél Jókainak,
Itt bontott szárnyat a nagy táltos.

Bástyád vitézség őrtornya lett,
Várfalad ma is még szép, meg ép,
Fennen hirdeti Klapka nevét
És a honvédek dicsőségét.

Zugja körötted u kék Duna
A végtelenség örök dalát,
Öröm könnyében uszik szemünk,
Magyarnak téged, ha ujra lát!

•

A cseh megszállott területen kulturális és gazdasági tetszhalálra kárhoztatott szinmagyar Komárom városát Jókai Mór külföldi sikerei óta megismerte az egész világ. A halhatatlan magyar regényiró azonban nemcsak Komárom, hanem egész Magyarország lelkét vitte soha el nem avuló irásaiba és örömmel közöljük, hogy nagy áldozatok árán sikerült két kimagasló müvét hü angol forditásban, gyönyörü vászonkötésben megszereznünk, melyet TELJESEN INGYEN küldünk meg előfizetőinknek az 5-ik oldalon olvasható feltételek mellett. Ne mulassza el tehát senki sem megajándékozni saját magát, avagy jobbára angolul beszélő gyermekeit és kanadai ismerőseit a magyar nép ezen nagy fiának szellemi alkotásaival.

SZEPTEMBER 8-ÁN ÜL ÖSSZE A PARLAMENT

Mint Sir George Perley, Bennett miniszterelnök helyettese hivatalosan kijelentette az ujságirók előtt, az ottawai parlament szeptember 8.-án kezdi meg üléseit. Wilingdon kormányzó trónbeszéde után elmaradnak az idén a szokásos ünnepségek és a képviselőház azonnal hozzálát munkaprogramjához. A megoldandó problémák közt elsőnek a közmunkák kiutalása szerepel mert ettől a munkanélküliség csökkentését várják.

Nagy érdeklődéssel kisérik az uj kormánynak az Egyesült Államokkal szemben tanusitott vámpolitikáját, miután ez nagyban befolyásolni fogja a birodalmi konferencián résztvevő kanadai delegáció sikerét. Mig ugyanis az Egyesült Államok nem valami szivesen látják Kanada elzárkozását az amerikai iparcikkek elől, Angliára nézve kedvező a jelenlegi kanadai vámpolitika, viszont a konzervativok a választási harcok során annyira ócsárolták a Dunning-féle vámtörvényt, hogy valami változást kénytelenek lesznek eszközölni rajta

A legfontosabb közügyek elintézése után, szeptember vége táján Bennett miniszterelnök valószinüleg Guthrie igazságügyi, Stevens kereskedelemügyi miniszter és Dupre főállamügyész kiséretében Londonba utazik, hogy Kanada képviseletében résztvegyen a birodalmi gazdasági konferen-

A miniszterelnök távolléte alatt szünetelni fog az ottawai parlament és csak a delegáció visszatérése után folytatják az ülésezéseket.

GYILKOLT A VILLÁM

Ontario Grimsby városa felett óriási vihar tombolt a mult héten. A villám valószágual kiirtotta az egyik gyümölcsös fáit és a zivatar elől alájuk menekülők közül egyet haláira sujtott, kettőt pedig sulyosan összégetett.

Kitiltják az orosz szenet Kanadából

POLITIKAI RABOK VEREJTÉKEVEL BANYÁSZOTT SZENNEL AKARJA NÖVELNI A MUNKANÉLKÜLISÉGET ÉS ELÉGEDETLENSÉGET A SZOVJET KANADÁBAN

A választások folyamán is többször szóba került a kanadai munkanélküliség egyik legfőbb és különösen a bányamunkásság előtt legviszszataszitóbb oka: az orosz szénbehozatal. Mindeddig ugyanis a szén behozatalát nem szigoritották kellő védővámmal és csupán a vasuttársaságok révén igyekezett a kormány odahatni, hogy a keletkanadai szénfogyasztás legnagyobb részét is a kanadai bányák kedvezményesen szállitott produkciójával láthassák el.

Egészen áprilisig nem is volt az amerikai szénen kivül veszedelmes versenytársa a kanadai fekete gyémántnak, miután Anglia csupán kevés anthracitot szállitott Kanadába, mely a belföldi barnaszén forgalmát egyáltalán nem csökkentette. Az utóbbi négy hónap folyamán azonban Szovjetoroszország alaposan rávetette magát a kanadai szénpiacra és egymásután érkeztek az orosz kikötőkből a német tehergőzösök Halifaxba, St. Johnba és főleg Montrealba, szinültig rakva silány minőségü, köves orosz barnaszénnel, melyet tonnánként egész Keletkanadszerte öt és hat dollár közötti áron vesztegettek a tüzelőanyagkereskedők.

Mig egyrészt a szovjet ezzel azt szerette volna kimutatni a kanadai munkásság előtt, hogy ma már annyira életképes a vörös paradicsom, hogy Kanadában olcsóbban tudja a szenet kinálni, mint amennyiért itt elő lehet állitani — bebizonyosodott, hogy a valójában azért tudják "dumping" áron vesztegetni az orosz szenet, miután azt nemhogy nem szakszervezett bányászok — hanem minden fizetés nélkül, rettenetes ellátáson és borzalmas viszonyok között élő, agyondolgoztatott politikai foglyok vájják ki a vörös uralom alatt nyögő orosz föld méhéből.

A semmitől vissza nem rettenő szovjetpropaganda tehát azért irányitotta Kanada és az Egyesült Államok felé a rabok verejtékével fejtett szenet, és főleg azért adja csupán a hosszu tengeri fuvar ellenértékéért, hogy ezáltal megbénitsa az északamerikai bányásztársadalom amugy is nehéz körülmények közé jutott tömegeit és igy elégedetlenséget szitson az orosz szén versenye miatt munkát lanná vált szervezett bányásztársadalom soraiban. Az orosz szén kizárásával remélhetőleg ismét fellendül a kanadai szénbányászat és a tárnák felvonói naponként háromszor is váltják a nyolcórás szakmában dolgozó bánya-munkásokat.

A magyar igazság a vancouveri Rotary Clubban

Illusztris vendége volt az elmult héten Kanadának dr. németvölgyi Fellner Frigyes a budapesti tudományegyetem tanára és a magyar tudományos Akadémia tagja személyében, aki Budapestről Japán fővárosába, Tokióba utazott, hogy az ott tartandó nemzetközi statisztikai kongresszuson a magyar kormányt képviselje. A tudós professzor Kanada néhány nagyobb városát is meglátogatta és tanulmányozta a magyarok helyzetét. Vancouver városának Rotary Clubja Dr. Fellner tiszteletére bankettet adott, amelyen a város minden előkelősége résztvett és a magyar tudost lelkes ünneplésben részesitették.

Az ünnepség kimagasló pontja Dr. Fellner Frigyes előadása volt, amelyben a kiváló magyar szakember különösképen a Magyarországgal elkövetett igazságtalanságot és Trianon revizsiójának szükségességét tárgyalta. A meg nem szünő tapsvihar és óváció is amellett tanuskodott, hogy a jelenlevő előkelőségeket a magyar tanár angol szónoklata teljesen áthatotta. A "Kanadai Magyar Ujság" nevében vancouveri képviselőnk és tudósitónk, Veszelszky X. Ferenc kalauzolta Dr. Fellnert, aki Vancouverből folytatta utját Japánország felé.

KI JÖHET BE KANADÁBA?

Gordon bevándorlásügyi miniszter legujabb szigoritó rendeletét most hozták nyilvánosságra. A rendelet értelmében teljesen lezárják egész Európából a bevándorlást és mint beavatott helyről megtudtuk, csupán a már Kanadában tartózkodók felesége és 18 évnél fiatalabb gyermekei jöhetnek ki. A már kiadott bevándorlási engedélyek közül is csak azok érvényesek, melyeket augusztus 14 előtt irtak alá, mig az augusztus 14-én és azután kiadottak érvényét haladéktalanul vissza vonják.

A pénzes farmerek is csak ottawai engedéllyel jöhetnek Kanadába ezután, viszont véglegesen eltörölték a "preferred" és "non-preferred" elnevezést s most egyforma beszámitás alá esnek a skandinávok, németek, franciák stb. a középeurópai bevándorlókkal. Még az angol bevándorlást is megszigoritották annyiban, hogy semmiféle kedvezményt többé nem adnak sőt a brit szigeteken is érvényesiteni fogják a megszigoritott rendelkezéseket, melyek következtében alapos vizsgálat alá fognak venni ezután minden Kanadába igyekvő utast.

MEGÉRKEZETT OTTAWÁBA AZ UJ AMERIKAI NAGYKÖVET

Hanford MacNider meghatalmazott miniszter a mult héten repülőgépen érkezett Ottawába, hogy a több mint egy évvel ezelőtt lemondott William Phillips helyét, mint az Egyesült Államok kanadai nagykövete betöltse. Ez volt az első eset, hogy az amerikai nagykövet repülőgépen érkezett családostul együtt Kanadába.

EGÉSZ VIDÉKET ELPUSZTITOTT A FELHŐSZAKADÁS

Saskatoontól délnyugatra a mult héten egy negyedórás felhőszakadás olyan kárt okozott, amilyenre eddig alig volt példa Nyugatkanadában. Nemcsak a termést tarolta le teljesen a vaslóságos vizsugarakban aláhulló eső, hanem kimosta egy félméter földön a vasuti töltést is helyenként négy láb mélységben.

KIÉPITIK CHURCHILL VÁROSÁT

A Hudson Bay vasut végállomását, Churchill kikötőjét hamarosan kiépitik, miután a mérnökök felmérték a város helyét és megkezdték a vizvezetéki és csatornázási munkálatokat. A telek-spekuláció elkerülése céljából Manitóba tartomány megtartja az egész várost saját tulajdonában és a ház helyeket több évre szóló mérsékelt bérért fogja az épiteni szándékozók rendelkezésére bocsátani. A jelek szerint több szálloda és üzlethelyiség még a tél beállta előtt felépül.

Hamarosan elkészül az uj gabonaelevátor alapja is, ugyhogy jövőre már minden valószinüség szerint megindulhat a gabonaforgalom Európa felé a Hudson öböl vizén keresztül. A száz mérföldekre lakatlan vidék gabonatermelésre való alkalmassága is kipróbálják a jövő tavasszal, miután a Churchillben az idén késő tavasszal vetett gabonával és kerti veteményekkel biztató eredményeket értek el. Persze magától értetődik hogy csak is a legkoraibb válfaju terményekkel lehet majd valamilyen eredményt elérni és ha a helybeli fogyasztásnak megfelelő mennyiséget tudnak termelni, az is már nagy sikernek számit.

Kereskedelmi szempontból azonban sokkal nagyobbszabásu az a terv, amely a Hudson Bay vasut mentén meg akarja honositani a rénszarvast. A Dominion Reindeer társaság máris 3000 rénszarvast tart British Columbia New Westminster városa melletti telepén, azzal a célzattal, hogy lehetőleg még e télen Churchillba szállitják az egész csordát. Egy newyorki vállalat máris hajlandónak mutatkozik arra, hogy a Hudson Bay vasut mentén nagy rénszarvas vágóhidat állit fel, hogy ennek a ritka vadnak zamatos husát biztositsa Amerika ínyenc fogyasztói számára.

LEGUJABB HIREK

A LONDONI DAILY EXPRESS egyik legutóbbi száma kéthasábos, eredeti szellemességgel megirt cikket közöl Bethlen Margit, a világszerte ismert magyar irónő tollából. A diplomáciai képességeiről ismert Bethlen miniszterelnök feleségének irásművészetét jelen számunk tárcájában is bemutatjuk olvasóinknak, viszont legközelebb közöljük a Daily Express cikkét is, amely élénk szinekkel ecseteli az angol jellemet.

AZ AMERIKAI FILMGYÁRTÁS MAGYAR vonatkozásairól is hosszabb cikkek jelentek meg az angol sajtóban, elismervén, hogy a magyar származásu Zukor Adolf és Fox Vilmos kezében nyugszik az ujvilág ezen egyik legnagyobb müipara. A rendezők közül Kertész Mihály, Korda Sándor, Bováry Géza, Láng Ferenc és Mai József szintén magyarok ugyszintén Biró Lajos és Vajda Ernő, akik neves magyar irók müveit filmre alkalmazták, melyekben amerikai szinészeken kivül a magyar Bánky Vilma, Putty Lya Korda Mária, Eszterházy Ágnes Nagy Katalin és Lukács Pál stb. játszották a főszerepeket.

NEGYEN MEGSEBESÜLTEK a leggyorsabb CPR gyorsvonat, a tengerparttól tengerpartig terjedő 2886 mérföldes távolságot 88 óra alatt megfutó Trans-Canada kisiklása alkalmával és a fütő felgyógyulásához nincs is remény. A szerencsétlenség Ontario Pembroke állomásán történt és csak kis hijja, hogy a hibásan állitott váltó következtében kisiklás és nem összeütközés lett a katasztrófából. Igy azonban az utasok megmenekültek a biztos haláltól.

NEGYMILLIÓ KATONA az európai hadseregek létszáma, amint azt a Népszövetség most megjelent katonai évkönyve mutatja. Magyarországról kiderült, hogy a gyanusitások ellenére alig 35,000 zsoldos honvédet tart, mig a kisantant hivatalosan 550,400 sorozott katonát vall be. Ebből Csehszlovákiára 229 ezer, Romániára 206 ezer és Jugoszláviára 115,400 állig felfegyverzett katona esik azonban minden magyar tudja, hogy ennél sokkal több a kisantant-hadsereg létszáma.

ANGLIÁBAN 65 LAKOS HALT MEG a mult hét folyamán napszurás és a szokatlan meleg-hullám következtében, amely ugyszólván egész Európát napokon át közel 100 fok Fahrenheit (38 fok Celsius) hőségben tartotta és számtalan áldozatot követelt már országokban is. Az angliai hőhullámot azonban még borzalmas vihar is követte, minek folytán három várost elöntött a tenger és több kisebb teherhajó elsüllyedt a tomboló hullámokban.

KRESZ GÉZA ÉS NORAH DREWETT az Amerikaszerte híres torontói magyar müvészpár Beethoven fényképével diszitetett levelezőlapon üdvözölte lapunk révén a kanadai magyarságot, abból az alkalomból, hogy a budapesti rádióban ünnepi hangversenyt adtak, melyet egész Európában élvezhettek a hallgatók. A "Pride of Canada" néven ismert Hart House vonósnégyes kiváló elsőhegedüse és felesége több világvárosban ad hangversenyt, mielőtt visszatér Kanadába.

AUSZTRÁLIA ÉS POLINÉZIA ŐSVADONJAIBAN érdekes kutatásokat végez Roheim Géza magyar tudós, aki már 1928 óta tartózkodik a legveszedelmesebb benszülöttek között, hogy azoknak életmódját tanulmányozza. A magyar kutató és felesége tavaszig marad New Guineában, ahonnan Amerikába jönnek szenzációs felfedezéseik angol nyelven való kiadatása céljából.

EVA CLARE WINNIPEGI ZONGORAMŰVÉSZNŐ "Musical Appreciation and the Studio Club" cimü könyve most jelent meg második kiadásban a newyorki könyvpiacon. A teljesen átdolgozott kiadás egész fejezeteket szentel a magyar zeneszerzők, különösen Liszt Ferenc, Bartók Béla, Dohnányi Ernő és Kodály Zoltán munkásságának és a népies magyar muzsikának.

SZOMORU KIMENETELŰ TÜNTETÉSRŐL tesz jelentést a United News hirszolgálati iroda szeptember 1-i kelettel feladott budapesti kábeltávirata, mely szerint 80,000 tüntető és 5,000 főre rugó karhatalmi kirendeltség között véres összeütközésre került a sor, amikor a tüntetők megtámadták egy hatósági orvos automobilját. Állitólag egy halott és 79 sebesült, nagyrészt rendőr maradt az ucca kövezetén mire a rendet sikerült nagynehezen helyreállitani. Ugyanekkor Szeged, Debrecen, Miskolc és Győr városaiban is megütközött az engedély nélkül tüntetők tömege a rendőrséggel, azonban komolyabb sérülés nem történt.